

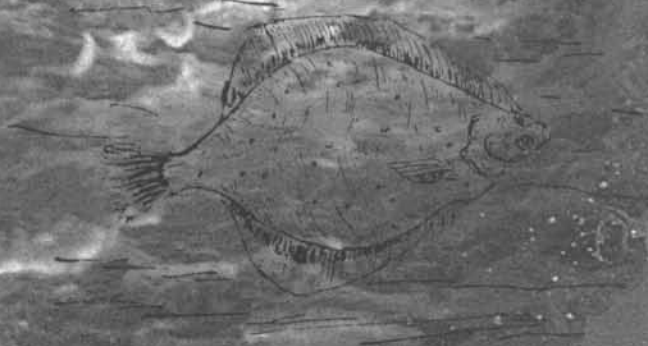

Vissers aan de eerste "Bassing" te Oostende.

DE PLATE

Maandblad

-- MEI 1998

DE PLATE v.z.w.

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming

Aangesloten bij de CULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3395, de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1989 nr. 13422.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.
De inhoud van een artikel weerspiegelt niet noodzakelijk het standpunt van de Kring.
Tekst overname toegelaten na accoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.
Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.
De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

Secretaris	Verantwoordelijke uitgever	Penningmeester	REKENINGEN
F. HUBRECHTSEN	A. VAN ISEGHEM	J.P. FALISE	750-9109554-54
Gerststraat 35 A	Ijzerstraat 1	H. Serruslaan 78/19	000-0788241-19
8400 Oostende	8400 Oostende	8400 Oostende	
Tel : 059/50.74.45	Tel : 059/50.57.38	Tel-Fax : 059/70.88.15	

JAARGANG 27**NUMMER 5 - 8****MAAND MEI - AUGUSTUS 1998****IN DIT NUMMER**

- blz. 125 : **F. GEVAERT** : 200 jaar geleden.....19 mei 1798. Commando-raid op de sassens van Slijkens.
- blz. 136 : **F. PHILIPPART** : De batterij Hundius en de Halve Maan beschermd in Oostende.
- blz. 139 : **O. VILAIN** : Onvindbare Oostendse zichten.
- blz. 140 : **F. GEVAERT** : De Oostendse ondergrond trilde !
- blz. 141 : **E. SMISSAERT** : Een bibliografie van Edward Vlietinck, jurist en historicus.
- blz. 144 : **A. SMISSAERT (+)** : Oostende tijdens de eerste wereldoorlog (52).

MEI - ACTIVITEITEN

De Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring DE PLATE heeft de eer en het genoegen zijn leden en belangstellenden uit te nodigen tot twee voordrachten

1. Een WANDELVOORDRACHT in de reeks "KEN UW STAD"

BEZOEK AAN DE KAPUCIJNENKERK

Op **zaterdag 16 mei 1998 om 14u30 stipt** introduceert onze penningmeester, de heer Jean Pierre FALISE, de belangstellenden in de gekende en minder gekende bezienswaardigheden van het zeer boeiende Kapucijnenkerkje. Ook de geschiedenis van de kerk en van het vroegere klooster der Kapucijnen zal aan bod komen.

Het is, bijna dag op dag, 12 jaar geleden dat onze Kring onder leiding van de heer FALISE voor de eerste maal de Kapucijnenkerk bezocht. Het is misschien de gelegenheid voor onze nieuwe leden, en ook voor diegenen die er de eerste maal niet bijwaren, om samen met onze kerkenkenner dit kleinood onder onze kerken te bezoeken.

Samenkomst aan de ingang van de kerk om 14u15.

2. Een AVONDVOORDRACHT die doorgaat op

donderdag 28 mei 1998 om 20u30

in de conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. L. Colensstraat 6, met als

Onderwerp : **DE ONTWIKKELING VAN DE ZEEVISSERIJ AAN DE VLAAMSE KUST :
ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK TE RAVERSIJDE EN OP ANDERE
VINDPLAATSEN**

Spreker : De heer Anton **ERVYNCK** promoveerde tot Doctor in de Ruimtelijke Wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is wetenschappelijk medewerker van het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium van de Vlaamse Gemeenschap, waar hij de afdeling Natuurwetenschappen leidt en onderzoek verricht aan menselijk en dierlijk botmateriaal uit opgravingen in Vlaanderen.

Aan de hand van vondsten uit opgravingen is het mogelijk de ontwikkeling van onze visserij te volgen, van de prehistorie tot in de recente tijden. Waar de visserij zich tot in de Romeinse tijd vooral richtte op de voedselvoorziening van de kustbevolking, betekent de middeleeuwen een periode van grote ontwikkelingen. Onze vissers waagden zich steeds verder in zee en vergelijkingen van de opgravingsvondsten uit onze kustdorpen en uit steden, abdijen en kastelen in het binnenland toont hoe zich een netwerk van handel ontwikkelde, waardoor dorpen zoals Raversijde hun grootste bloei kenden. Bij de handel in zeevis speelde de ontwikkeling van betere bewarings- en transportmiddelen uiteraard een grote rol.

Dr. ERVYNCK is een zeer gedreven en boeiende spreker, dat getuigen zeker zijn toehoorders tijdens zijn talrijke conferenties die hij geeft zoals onlangs te Oostende in het kader van de Universiteit Vrije Tijd van het Davidsfonds waar hij een zesdelige cursus gaf met als titel : Van huisgenoot tot tafelgerecht - Archeologie van het dier.

Men herinnere zich ook noch "GRATEN", een tentoonstelling rond archeologie en visserij in het Nationaal visserijmuseum te Oostduinkerke (1993). En ter gelegenheid van deze tentoonstelling werd deel I in de reeks "Herlevend Verleden - Archeologische gidsen" van het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium uitgegeven met als titel "Archeologie en vis".

Deze voordracht is een bron van nieuwe kennis over wat met ons "visje" indertijd gebeurde.

Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos, ook voor niet leden. Men zegge het voort '

Freddy **HUBRECHTSEN**

JUNI - ACTIVITEIT. STUDIEREIS NAAR IEPER EN KOKSIJDE

In tegenstelling met wat werd aangekondigd in het jaarprogramma gaat de Platerreis niet naar Turnhout maar wel naar Ieper en Koksijde.

We vertrekken op zondag 7 juni 1998 om 09u00 stipt vanop het Canadaplein, rechtover het Gerechtshof.

Ons doel is Ieper. Langs de mooie plaatsen als Leffinge, Leke, Diksmuide, Steenstrate enz. bereiken we Ieper rond 09u45. Bij aankomst drinken we een kop koffie in het Gasthof 't Zwaard op de Grote Markt.

Nadien bezoeken wij het spiksplinternieuw museum "In Flanders Fields".

In Flanders Fields is geen tradioneel oorlogsmuseum. Het accent ligt niet op historische feiten en voorwerpen, al zijn die zeker aanwezig, maar wel op de ervaringen van mensen. Bovendien wordt niet gefocust op de bevelhebbers en strategen, maar op de gewone bevolking. In Flanders Fields gaat over de persoonlijke belevenissen van gewone mensen in oorlogstijd.

Niet enkel mensen, maar ook objecten getuigen van het verleden. Elk voorwerp in het museum vertelt een eigen verhaal, en dat wordt overgebracht met de modernste technieken.

In Flanders Fields maakt gebruik van geavanceerde technieken : interactieve maquettes, computers, videobeelden, geluidseffecten..... Er wordt uitgebreid geput uit het archief van authentiek film- en fotomateriaal.

We bezoeken dit museum zonder gids. Er is geen bepaald parkoers te volgen maar men wandelt kris kras door het museum. Men bekijkt rustig de videobeelden, of via de interactieve CD-Roms gaat men dieper in op de geschiedenis.

Vooraf het tweede gedeelte van de tentoonstelling is indrukwekkend. Reuze filmschermen roepen de atmosfeer op van de slagvelden, van de veldhospitaal en ten slotte van de overwinning en de wederopbouw.

Ieder neemt zijn tijd om het museum te bezoeken maar om 12u30 steken wij de voeten onder tafel in het Gasthof 't Zwaard.

De volgende menu wordt opgediend :

Het aperitief U aangeboden door de Kring

Soep van de dag

Ardens gebraad met groenteboeket en aardappelkroketten

Ijstranche

Koffie

De dranken zijn, uiteraard, voor eigen rekening en persoonlijk af te rekenen.

Na de maaltijd staat het iedereen vrij om een wandeling te maken op de Grote Markt of een bezoek te brengen aan de prachtige St.-Maartenskerk.

Omstreeks 15u30 vertrekken wij naar St Idesbald (Koksijde) waar wij een bezoek brengen aan het vernieuwd Delvauxmuseum.

Daar maken wij kennis met de mysterieuze en symbolische werken van Delvaux gekend voor zijn taferelen met stations, treinen en naakte vrouwen. Ook veel persoonlijke voorwerpen van de schilder zijn er tentoongesteld. Een enige gelegenheid om dit wondermooi museum te bezoeken.

Omstreeks 17u30 vertrekken wij naar Veurne. Na ongeveer een kwartier rijden stappen wij af op de vernieuwe Markt waar we rustig kunnen verpozen en genieten van een drankje.

Tegen 19u00 stappen we terug in de car en vertrekken Oostende waarts waar we omstreeks 20u00 toe komen.

Inschrijven kan door storting van 1.200 fr (twaalfhonderd francs) per persoon op rekening :

380-0040384-06
Jean Pierre Falise
H. Serruyslaan 78/19
8400 Oostende

met vermelding "Platereis 7 juni 1998 met X personen". In deze prijs is begrepen : autocar, koffie bij aankomst, het middagmaal, de toegang tot de musea en de fooi voor de chauffeur.

De inschrijvingen moeten binnen zijn voor maandag 01 juni 1998. Er zijn maximum 75 plaatsen. Dus zorgt dat je erbij bent.

Meegaande verzorgen wij een kleine reisbrochure die een aangename herinnering zal blijven aan deze uitstap.

Uw reisleader
Jean Pierre Falise

200 JAAR GELEDEN.....19 MEI 1798
COMMAND-RAID OP DE SASSEN VAN SLIJKENS
(vulgo, mogelijks, "Operatie Popham)

door Ferdinand GEVAERT

Het wapenfeit heeft de "grote geschiedenis van de oorlogen en veldslagen van en tegen Napoleon Bonaparte" niet gehaald. Het is slechts een voorval tijdens een tijdperk waarvan sommige "evenementen" in bepaalde landen nog steeds in de Top-10 staan van de nationale trots : Trafalgar, Austerlitz, Berezina, Fleurus en andere Waterloo's. Namen die er nog steeds voorkomen voor pleinen en andere spoorwegstations.

Maar voor de Oostendse plaatselijke geschiedenis is het feit niet zonder belang. Niet omdat het de enige aanval zou zijn die de stad en streek ooit heeft ondergaan. Neen, want sinds het einde van de 16de eeuw is het krijgsgewoel nooit ver weg geweest. De langste periode, om het zo te zeggen, zonder geweld, is waarschijnlijk deze tussen het verdwijnen van de troepen van Napoleon in 1814 en het verschijnen van de krijgsmacht van die andere keizer, Wilhelm, in 1914. Dus zowat 100 jaar. Periode tijdens dewelke Oostende ontwikkelde tot "Koningin der Badsteden" (wat nu, zoniet weggebombardeerd uit zee, land en lucht dan toch weggewalst, omgevormd werd tot "Stad aan Zee" - 't klinkt wel mooi !).

De Oostendse geschiedschrijvers hebben de "aanval van Popham" quasi allemaal opgenomen in hun geschriften. De eene wat uitgebreider en vollediger dan de andere. Doch, helaas, op een paar uitzonderingen na, steeds vanuit de invalshoek waarbij de Fransen niet beschouwd werden, wat ze wel waren, als de bezetter. Eerder was bij hen de Brit de vijand en niet degene die de bezetter kwam bestrijden. Dus, als de vijand. Wat uiteindelijk culmineerde in het geven van de naam van de bevelhebber van de Franse bezettingstroepen aan een Oostendse straat, de Muscarstraat (sic).

Op 14 november 1792 werd Oostende, niet voor de eerste maal, bezet door Franse troepen. Niet meer door deze van het Koninkrijk (doodgebloed in de Bastille) doch door de "sansculotten" van de nieuwe Republiek.

De bezetting duurde gelukkig niet lang, begin april 1793 verdwenen ze weer. Voor niet lang echter, op 1 juli 1794 klopten ze terug aan de stadspoorten en namen bezit van de stad, met alles wat er zich bevond, de stadskas eerst. Een tienjarige, zware en bloederige bezetting begon, alhoewel sommige verlichte geesten het anders zagen ('t is van alle tijden).

In 1797 kreeg Napoleon Bonaparte, toen generaal en bevelhebber van het Leger van het Noorden, de opdracht van de Directoire de invasie van Engeland voor te bereiden.

Echter, nadat Napoleon in februari 1798 een aantal havens aan het Kanaal en de Noordzee had geïnspecteerd, o.m. Oostende, was hij overtuigd dat de Fransen niet voldoende uitgerust waren om het op te nemen tegen de Britse vloot en de oversteek van het Kanaal te wagen. Zijn aandacht ging alsdan naar de verovering van Egypte (hij landde de 2 juli 1798 te Alexandrië). Echter liet hij, om de Britten te misleiden, de voorbereidingen voor een invasie van Engeland op een klein pitje doorgaan (een listig kereltje die Napoleon).

Het was de Britten niet ontgaan, mede door hun goed georganiseerd spionagenetwerk (toen reeds !) dat de Fransen plannen koesterden om een inval op het "perfiede Albion" uit te voeren. Ook de

mogelijk rol van de haven van Oostende bij dergelijke onderneming werd door de Britten onderkend.

Dit trok ook de aandacht van Captain Home Riggs POPHAM, RN (Royal Navy). De man had gedurende enkele jaren in Oostende gewoond en gewerkt. Hij had uitgebreide kennis van de haven, de infrastructuur en de waterverbinding met het hinterland. Hij had trouwens vanuit Oostende militaire transporten over zee en binnenwateren georganiseerd. Hij had wetenschap van de mogelijkheid om via de binnenwateren, buiten het bereik van de oppermachtige Britse vloot, allerlei vaartuigen (kleine zeeschepen, binnenvaartuigen en vissersschepen) nodig voor een invasie, voorraden, materieel en troepen aan te voeren vanuit Nederland en binnenland naar Oostende en de Franse kanaalhavens.

Captain POPHAM werkte een aanvalsplan uit en legde het voor aan zijn overheid die het voorstel aanvaardde.

Het doel van de aanval was de haven van Oostende uit te schakelen als aanvoerhaven voor de Fransen door het vernietigen van de sassen van Slijkens te Bredene, en, indien de gelegenheid en mogelijkheid zich voordeed ook de sluis van Plassendale (wat meteen de verbindig met Frans-Vlaanderen en Nieuwpoort zou onmogelijk maken) alsmede de sluis van de handelsdokken te Oostende te vernielen.

Gelet op de "lagere" rang van Captain POPHAM¹ werd de algemene leiding toevertrouwd aan de hoogste officier in rang, generaal Eyre COOTE van de Britse landmacht (Army), die tevens de operaties te land zou leiden. POPHAM werd wel het bevel van de operaties op zee toevertrouwd.

De datum van de raid, die naar geraamd niet langer zou duren dan 10 uren (daarom werd ook geen kantonnementsmateriaal voorzien in het organisatieschema en dotatieplanning) werd vastgesteld op de dag (of dagen) waarbij het tijdstip van het laten springen van de sassen van Slijkens zou samenvallen met halftij (afgaand) zodat ogenblikkelijk na het vernielen van de sasdeuren een grote vloed water vanuit de vaart (kanaal Oostende-Brugge) zich met veel kracht en geweld zou storten in de achterhaven en havengeul van Oostende en daarbij een ravage zou veroorzaken onder de vaartuigen die aldaar gebeurlijk zouden gemeerd zijn.

Op 13 mei 1798 nam de operatie, "commando-raid op de Sassen van Slijkens", de "Ostend Expedition (blijkbaar gebruikte men toen nog geen codenaam - e.g. "Seelöwe") een aanvang.

Chronologie van de raid

13 mei 1798 : inschepping van de aanvalstroepen op schepen gemeerd op het Isle of Thanet (Theemsmond), o.m. de troepentransportschepen Expedition, Ariadne en Minverve.

14 mei 1798 : de invasievloot, bestaande uit 31 schepen, vaarde uit. Captain POPHAM scheept in te Margate.

Nacht van 18/19 mei 1798 : aankomst ter hoogte van Oostende.

Wind was gekrompen naar het westen, aanwakkerend en hoge golven. Gelet op de zeegang raadde POPHAM aan de ontschepping van de aanvalstroepen uit te stellen

¹ De graad van Captain RN is gelijk te stellen met deze van een kolonel bij de landmacht.

en te wachten op betere zeecondities. Generaal COOTE beslist, gelet op het ontvangen bericht dat het Frans garnizoen te Oostende klein was (kleiner dan vermoed), toch de landing uit te voeren.

Drie fregatten, Biter, Hekln en Tartarus beschoten de stad.

19 mei, 05.00/06.00 u : ontschepping van de Britse troepen, infanteristen, geniesoldaten en een compagnie artillerie (8 kanonnen en twee mortieren) op het strand ten oosten van de haven van Oostende, uit platbodems en andere roeiboten.
Oprukken van de infanteristen en genie ("sappers") naar de sassen van Slijkens.

19 mei 's morgens : de bevelhebber van het Frans garnizoen, MUSCAR, liet ijlboten uitrukken naar Brugge, Duinkerke, Nieuwpoort en andere plaatsen, om melding te maken van de Britse aanval en versterkingen te vragen.

19 mei, 10.00/10.30 u : in de omgeving van de sassen (of in de saskommen) werden door de Britten een aantal vaartuigen in brand gestoken (volgens één bron : 3 vissersschepen en 2 houtschepen). De door de geniesoldaten aangebrachte springladingen werden ontstoken en de daarop volgende ontploffingen brachten (zware ?) schade toe aan de sluizen en sasdeuren.

Daarna trokken de Britten zich snel terug en begaven zich naar het ontschepingsstrand om terug in te schepen.

Volgens een paar bronnen omwille van het wassend water uit het kanaal dat hen dreigde te overspoelen, andere om reden van de storm die opgestoken was en indien men draalde hen mogelijks zou kunnen beletten om naar de schepen op zee te roeien.

Terug op het strand moesten ze vaststellen dat het onmogelijk was de invasievloot terug te bereiken. De schepen hadden zich ten gevolge van de storm verder van de kust moeten verwijderen en door de zware zeegang was het onmogelijk naar de schepen, vanaf het strand, te roeien.

Daar de terugtocht onmogelijk was, verschansten de Britten zich in de duinen om het luwen van de storm af te wachten en daarna in te schepen.

19 mei, middag : schermutselingen tussen Franse soldaten van het garnizoen die door middel van de veerpont de havengeul waren overgestoken en de Britten. De Fransen worden terug gedreven.

19 mei, onderwijl, tussen de bombardementen op de stad Oostende vanuit zee door, stuurde POPHAM een onderhandelaar naar de plaatscommandant MUSCAR om de overgave van de stad te eisen. MUSCAR weigerde (auteur Richard VERBANCK merkt hierbij op dat het eigenlijk MUSCAR niets uitmaakte of ze wel of niet Oostende tot puin schoten - zie bibliografie).

19 mei, valavond : tegen het einde van de dag (en gedurende de nacht) waren Franse versterkingen aangekomen, o.m. uit Brugge (twee halve brigades), Nieuwpoort en Duinkerke (drie bataljons).

19/20 mei : nacht, alles bleef rustig, de bombardementen vanuit zee hadden opgehouden.

Legende

- A : Visserskreek
- B : 1ste Handelsdok en sluis
- C : Amerikaanse kreek
- D : veerpont
- E : .Langebrugge, brug over de Paemelkreek
- F : Noordedesluis (afwatering) - brug
- G : Vingerlincksluis (afwatering) - brug
- H : Sassen van Slijkens (kanaal Oostende-Brugge) gebouwd in 1754-1758
- I : Muren oude sluizen van Slijkens, ingestort in 1752 (gebouwd 1672-1676)
- K : Fort Sint-Philippe, ontmanteld in 1782 en gesloopt
- L : 's Land Magazijn (stapelplaats Openbare Werken)
- M : Potteriepolder, bedijkt in 1634
- N : Legillonkanaal, sinds 1752 molenkanaal
- O : Kroonwerk van het Fort Sint-Philippe, ontmanteld en gesloopt in 1782
- P : bastions van de vestingstad Oostende, zijde havengeul
- Q : Doornenbilken
- R : Inplanting later Fort Imperial, nu "Fort Napoleon"

- Mosselhoek, ook genoemd Visschershoek, gehucht, toen gemeente Bredene (op sommige kaarten : gehucht "Den Soeten Inval".
- Lissemore, schorre, ontstaan na de inundatie van 1584.
- Groenendijk, aangelegd in 1610 (nu gemeentegrens Oostende/Bredene).
- Grote Polder van Bredene, ingedijkt 1612-1620.
- Noordede, kreek ontstaan na inundatie van 1584 (ook "Sluisvliet).
- Vingerlinck, of de Coupure, omleidingsvaart gedolven om de verbinding van de havengeul met de vaart naar Brugge mogelijk te maken tijdens de bouw van de nieuwe sluizen (1754-1758), later gebruikt voor de afwatering van de polders (zijarm van de Noordede).
- Compagnie van de Zaagmolens, gesticht in 1752. Uiteindelijk werden 17 windmolens opgericht. Gedeeltelijk ontmanteld door de Fransen (1794-1814).

Nota : het strand van Lissemore, zijde havengeul, werd geregeld overspoeld..

HET BRUGSE VRIJE IN BEELD
De Grote Kaart geschilderd door Pieter Pourbus (1571)
en gecopieerd door Pieter Claeissens (1601)

Eind 1561 besloot de magistraat van het Brugse Vrije om een gedetailleerde kartering te laten maken van haar territorium. De opdracht werd toegewezen aan de Brugse meester Pieter Pourbus (1524-1584) die er een decennium lang aan werkte.

Het resultaat was een uniek stuk, een kaart geschilderd op doek van 3,61 meter hoog en 6,14 meter lang, wellicht de grootste kaart die in de 16de eeuw werd vervaardigd in West-Europa. Het originele werk van Pourbus is in de loop der jaren zwaar beschadigd door het vele gebruik. Slechts een gedeelte is bewaard gebleven. Nog vóór 1600 werd aan Pieter Claeissens de opdracht gegeven om een getrouwe reproductie van de kaart te maken. Dit stuk wordt, samen met het overgebleven fragment van Pourbus, in deze facsimile aangeboden.

De kaart omvat een groot deel van het huidige West-Vlaanderen, grosso modo een gebied van Eeklo tot Veurne, met inbegrip van een stuk van Zeeuws-Vlaanderen. Het kaartbeeld is bijzonder gedetailleerd, met in tientallen miniatuurschilderijtjes afgebeeld: woonkernen, losstaande huizen en boerderijen, dijken, windmolens, waterlopen, wegen, kanalen en dergelijke meer. Daardoor is het een uiterst belangrijke bron voor de landschapsvorming van de regio in de late middeleeuwen en de vroegmoderne tijd.

De kaart wordt uitgegeven in kleur en op 50% van de ware grootte. De klemtoon van de publicatie ligt op de bronnenuitgave, die door historici, geografen, kunsthistorici en historische cartografen kan worden gebruikt voor regionale geschiedenis, iconografie, genealogie, landschapsvorming, enzovoort.

Een begeleidende tekst van ca. 50 bladzijden biedt een inleiding op de kaart. Daarbij komen onder meer volgende aspecten aan bod: de cartografie in de 16de eeuw, het Brugse Vrije, de makers Pourbus en Claeissens, de metrische nauwkeurigheid van de kaart, de kaart als bron van landschapsvorming, de meer dan 500 toponiemen en tenslotte de heraldische aspecten. Auteurs zijn Frans Depuydt, Luc Duerloo, Paul Huvenne, Jan Papy, Marc Rykaert, Eva Tahon, Joeri Theelen, Erik Thoen, Véronique Van de Kerckhof en Adriaan Verhulst. De publicatie wordt gerealiseerd onder redactie van Bart Van der Hertten en zal verschijnen in september 1998.

De publicatie bestaat uit:

- Het bewaard gebleven gedeelte van de originele kaart van Pourbus: facsimile in 1 los blad;
- De kaart van Claeissens: facsimile in 32 losse bladen (45x45 cm);
- Overzichtskaart van het geheel uit 1852: facsimile in 1 los blad;
- Tekstgedeelte van ca. 50 bladzijden, geïllustreerd (45x27 cm);
- Het geheel wordt aangeboden in een klepmap.

Een uitgave van Universitaire Pers Leuven en Canaletto/Repro-Holland

Ondergetekende,

naam.....

adres.....

lid van de heemkundige kring.....

bestelt ex. van B. Van der Hertten (red.), *Het Brugse Vrije in beeld*, tegen 3.975 BEF (normale winkelprijs: 5.300,- BEF) (exclusief verzendkosten)

ISBN 90 6186 880 7

O ik betaal met mijn Visa of Euro/Mastercard:

Vervaldatum:

Kaartnummer:

O ik betaal na ontvangst van de factuur

BTW-nummer:

Datum:

Universitaire Pers Leuven

Blijde-Inkomststraat 5

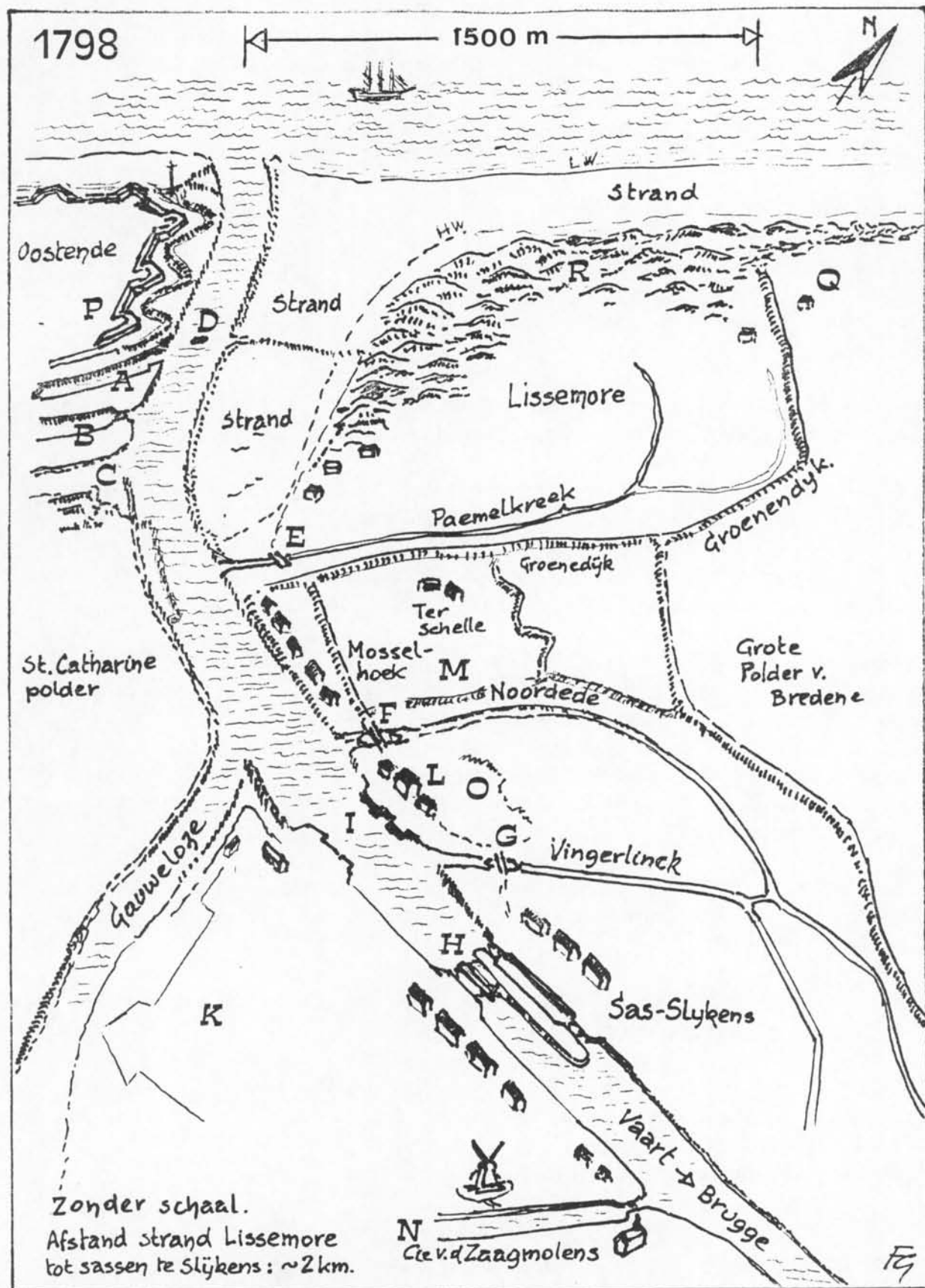
B-3000 Leuven (België)

Fax: +32 (0) 16 32 53 52

Dit boek is ook te koop in de boekhandel

Handtekening

Figuratieve kaart (zonder schaal) van het operatiegebied "Operatie Popham", 19 mei 1798

20 mei dageraad : bij het ochtendgloren vielen de Fransen de in de duinen verschanste Britten aan en omsingelden hen. Evacuatie naar de schepen op zee was onmogelijk, de storm had hun platbodems en roeiboten op het strand onbruikbaar gemaakt. Na een hevige strijd, welke veel doden en gekwetsten eiste, gaven de Britten, onder leiding van generaal COOTE, gelet op de hopeloosheid van hun toestand, zich over aan de Fransen.

22 mei 1798, 10.00 u, de Britse invasievloot die tot dan voor de stad kruiste trok zich terug.

Zo eindigde de raid op de sassen van Slijkens.

De ontschepingsplaats (het invasiestrand)

Op twee uitzonderingen na geven de diverse Oostendse geschiedschrijvers (zie bibliografie) de ontschepingsplaats op als "ten oosten van de haven", zonder verdere plaatsbepaling.

Auteur Richard VERBANCK vermeld, vrij en frank, het strand van Lissemore. Op wat hij zich hiervoor steunde is ons niet bekend, we vermoeden op LOONTIENS.

Slechts één auteur, de kroniekschrijver voor de periode 1793-1802, geeft een coördinaat op, nl. : een mijl ten oosten van de haven, zonder verdere plaatsbepaling.

Indien deze coördinaat juist is, moeten we ons de vraag stellen : hoe lang is de mijl van onze kroniekschrijver ? Is het een Franse mijl, een Engelse landmijl, Brabantse of andere ?

Een Franse mijl was zowat 4.400 meter. Een Engelse was en is 1.609 m. Volgens de vergelijkende tabel opgemaakt krachtens het besluit van de Franse Republiek van 13 brumaire jaar IX (4 november 1800) was een "Brabantse" mijl 5.520 meter.

Als de kroniekschrijver de Franse of Brabantse mijl hanteerde dan moeten we het invasiestrand situeren ergens op de grens van Bredene met De Haan (Klemskerke) in de omgeving van het Spanjaardduin (omgeving van de visserskapel).²

Dit alles gaf ons, tot nader onderzoek, geen zekerheid over de plaats waar de Britten aan wal kwamen en waar het gevecht in de duinen plaats greep, ware het niet dat er geschriften bestaan over het Fort Napoleon.

De literatuur over het Fort Napoleon, oorspronkelijk Fort Imperial, brengt ons echter een aantal plaatsbepalingen van het ontschepingsstrand.

C. LOONTIENS vermeld in zijn boek "Le Fort Napoleon"³ dat er op 600 toises (vadem : 1,95 m) van de "batterie du musior" (batterij op een platform op het uiteinde van het oosterstaketsel) in 1803 een batterij artillerie werd opgesteld in de duinen, op de plaats waar de Engelsen enkele jaren vroeger gekomen waren om de stad te bombarderen.⁴

² De kroniekschrijver vermeld dat bij hun aankomst te Oostende in de avond van 19 mei 1798 de versterkingen uit Duinkerke die dag 10 à 11 mijl hadden afgelegd (45 kilometer), zodat de mijl van de kroniekschrijver zowat 4.400 à 4.500 meter bedroeg.

³ Zie bibliografie.

⁴ C. LOONTIENS, Fort Napoleon, blz. 31/32.

Tevens vermeld hij ⁵ dat Napoleon tijdens zijn bezoek aan Oostende in 1810 bepaalde dat de batterij moest vervangen worden door een fort, daar hij nog steeds vreesde dat de Engelsen op deze plaats een nieuwe ontschepping zouden wagen.

C. LOONTIENS steunde hiervoor op geschreven Franse bronnen (DAVOUT). Gelet op de preciese plaatsbepaling van de batterij in de duinen, op 600 x 1,95 m (d.i. circa 1.200 m²) kunnen we besluiten dat de Britten op 19 mei 1798 ontscheepten ter hoogte van het huidig fort Napoleon en dat het "gevecht in de duinen" in deze omgeving plaats greep.

De schade aan de sassen van Slijkens

De omvang van de schade, of vernieling, is uit de literatuur niet uit te maken.

De Oostendse geschiedschrijvers zijn nogal vaag in het "omschrijven" van schade :

- PASQUINI : het beoogde doel werd helemaal niet bereikt (n'a point le résultat désiré).
- SOYER : ...les écluses s'écroulent, en partie seulement (de sluizen stortten in, slechts gedeeltelijk).
- LOONTIENS : de sluizen werden gedeeltelijk vernield, maar het water dreigde het detachment (de Britten) te verzwelgen.
- FOUTRY : ...reeds begint het water de streek blank te zetten.
- PEETERS : ...generaal Coote had de sluis doen springen.
- MARCHAL : de sluizen waren werkelijk niet opgeblazen gezien slechts twee pijlers werden vernield.
- VERBANCK : geen andere vermelding dan : "Over de aangerichte vernielingen, omvang en duur van de herstellingen, is men het nog steeds niet eens".

Een ooggetuige vermeldde in een brief ⁶ aan zijn vader op 21 mei 1798 dat : "...de sassen heeft doen springen. Soo verre dat alsnu geen schip op nachte al kon varen, zijnde de meuren gansch toe een gevallen".

In het dagboek "Kronijk van Nieuwpoort" schrijft J.B. RIJBENS : "Op den 21 mej syn alhier.....en het Sas van Slykens moeten passeeren om tot daer te geraeken, en het welk voor nu is onmogelijk om dat het selve is onbruikbaar gemaekt".

Onze kroniekschrijver voor de periode 1792-1802 vermeld niets over de omvang van de schade aan de sassen. Hij merkt wel op dat de huizen van Slijkens grote schade hadden geleden. Hij noteerde dat op 28 mei 1798 alle metsers opgeroepen werden om herstellingen uit te voeren en dat deze de volgende dag aangevat werden.

⁵ C. LOONTIENS, Fort Napoleon, blz. 23 en 35/36.

⁶ "De Zeewacht " (100 jaar na de raid), van 23 oktober 1898 publiceerde deze brief in het kader van een artikel onder de titel "De Bombardering van Oostende".

Anderzijds schrijft SOYER, op blz. 259 van zijn boek, dat in 1802 de sluizen in dezelfde staat van gedeeltelijke vernieling verkeerden sinds 1798. Tevens dat Inspecteur-generaal SGANZIN de plannen opstelde voor het herstel van de sluizen, werken die eind 1802 voltooid werden. Immers, begin 1803 rapporteerde generaal LEGRANGE : "Les écluses du canal de Bruges sont très belles" (de sluizen van het kanaal naar Brugge zijn zeer mooi).

De deelnemende troepen

Alhoewel onze geschiedschrijvers soms nogal absolute cijfers geven over de getalsterkte, lopen ze uiteen.

	Fransen		Britten		
	Sterkte	gesneuveld	Sterkte	gesneuveld	krijgsgevangen
LOONTIENS	-	-	1200 + 3 batl	500	1471
FOUTRY	500	-	1200 + 3 batl	500	1471
PASQUINI	600	-	2000	500/600	1800
SOYER	300	enkele mannen	1200 + 3 batl	500	1491
PEETERS	650	-	-	-	1424
VERBANCK	-	-	1414	-	-
Kroniekschrijver	-	talrijk	-	-	-

De kroniekschrijver merkt op dat tegen de avond van 20 mei 1798 er ruim 10.000 Franse troepen in en rond de stad gelegerd waren.

Nota : batl. = bataljon.

De leiding van de Franse troepen tijdens het gevecht in de duinen

De meeste Oostendse geschiedschrijvers geven de "eer" aan kapitein Arnould MUSCAR, bevelhebber van het klein garnizoen van Oostende (150 man) en plaatscommandant.

Ze willen het hebben dat het in essentie MUSCAR was en zijn reeds uitgedund garnizoen van 150 grenadiers, waaronder volgens een auteur gewonde en zieke soldaten opgetrommeld uit de militaire ziekenhuizen, die de overwinning op de Britten "geforceerd" hebben (sic). Hij zou zelfs de versterkingen uit Brugge en andere plaatsen in reserve gehouden hebben.

Een Frans pamflet, dat overigens vol staat van de gebruikelijke ophemelingen van de eigen soldaten, met titel : "Fuite de Anglais devant Ostende", kent de eer toe aan de plaatscommandant van Brugge, KELLER, die uit Brugge gekomen was met 300 man van het 46e en 94e "demi-brigade".

We vonden geen referenties naar de drie bataljons die uitgerukt waren uit Duinkerke.

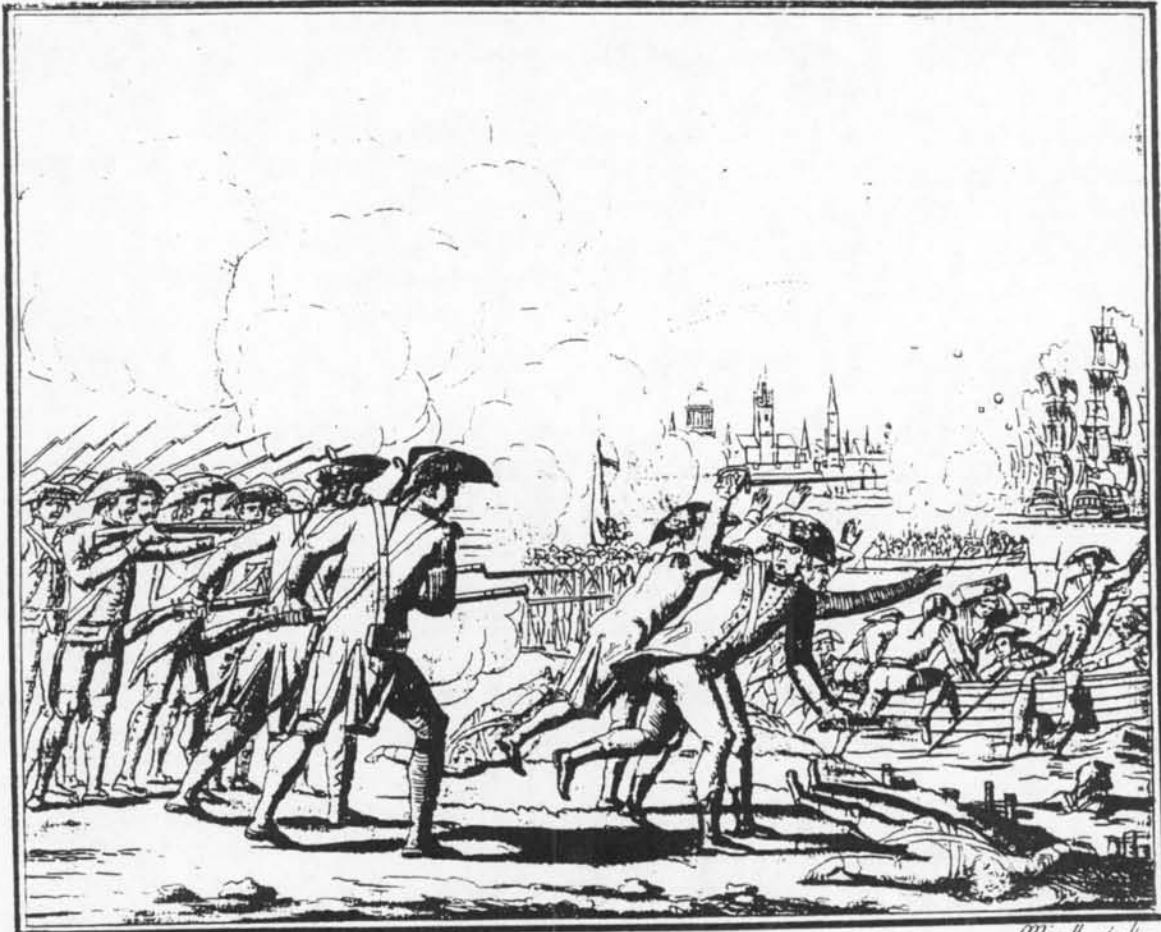
Beschouwingen

De raid op de sassen van Slijkens had geen enkele invloed op de oorlogen van Napoleon, daar het krijgsgesbeuren zich dan verplaatst had naar de Middellandse Zee en Egypte. Een invasie van Engeland kwam toen niet voor in de onmiddellijke oorlogsplannen van de Franse Republiek.

De raid had wel gevolgen voor de Oostendse bevolking.

De stad had zware schade geleden ten gevolge van de beschietingen vanuit zee (en mogelijk door de Britse kanonnen opgesteld in de duinen ter hoogte van het ontschepingsstrand). Talrijke burgers waren gedood of gekwetst. Bijna alle straten waren getroffen waarbij tal van huizen werden vernietigd of beschadigd.

Fuite des Anglais devant Ostende ?

Labrousse del.

Micelle sculp.

Apprenez que les Républicains savent toujours vaincre ?
Le 1er Prairial An VI.

Door het stadsbestuur van Oostende werd een verzoek gericht tot de Directoire om een financiële tussenkomst te bekomen voor de zwaarst getroffen. Dit werd geweigerd (dus nog geen spraak van een vergoeding voor oorlogsschade of wederopbouwpremie). Zodat de inwoners, naast de talrijke opeisingen, heffingen en andere lasten ook nog moesten opdraaien voor de herstellingswerken aan hun eigendommen.

Bij decreet van het Directoire van de Republiek, d.d. 23 mei 1798 (4 priorial jaar VI) werd te Oostende de staat van beleg ingesteld. Dit o.m. als gevolg van de vaststelling dat meerdere inwoners van Oostende tijdens de raid van 19 mei getuigenis hadden gegeven van hun

aanhankelijkheid aan de zaak van de vijanden van de Republiek, maar zelfs hadden gezocht om de republieken het gebruik van hun wapens en verdedigingsmiddelen te ontzeggen.

Dit hield in dat o.a. de getalsterkte van het garnizoen gevoelig werd vermeerderd, de wallen spoedig hersteld werden en het aantal vestingskanonnen opgevoerd.

Dit bracht hogere lasten voor de stadskas en de inwoners met zich. Daarenboven, ten gevolge van de staat van beleg takelde de handelsactiviteit nog verder af.

De staat van beleg werd slechts op 15 december 1802 opgeheven.

In Groot-Brittannië werd de raid op veel kritiek onthaald. Voornamelijk gelet op de grote prijs aan mensenlevens en krijgsgevangenen betaald voor een slechts "matig" resultaat. De sassen waren niet onherstelbaar vernield en de haven van Oostende had geen onmiddellijk oorlogsbelang. Op dat ogenblik eigenlijk een moeite voor niets. In het beste geval zou men kunnen zeggen dat er lessen geleerd waren die hun nut zouden hebben bij gebeurlijk latere operaties.

Nu, dat zegde men van de bloedige raid op Dieppe op 19 augustus 1942 ook !

Een Brits zeeofficier merkte op in een boek over de raid op Zeebrugge op 22/23 april 1918 dat de ontschepping te Oostende in 1798 diende als voorbeeld voor de Britse vloot. In beide gevallen was het doel hetzelfde, het ontzeggen van het gebruik van de haven aan de vijand. Het moet gezegd dat ook, in beide gevallen het doel niet volledig bereikt werd. Hetzelfde kan gezegd worden van de Britse poging om op 9/10 mei 1918 met de "Vindictive" de haven van Oostende te blokkeren. Een voorbeeld waar het beter lukte is de raid op Saint-Nazaire op 26/27 maart 1942.

De 500 à 600 Britten die gesneuveld waren bij het "gevecht" in de duinen op 19/20 mei 1798 werden, volgens de literatuur, begraven in de duinen. We hebben echter geen indicaties over de localiteit.

In het betreffende gebied werden veel graafwerken uitgevoerd bij de uitvoering van grote werken, denken we maar aan :

- de bouw van het Fort Napoleon
- de bouw van het Militair Hospitaal
- Instituut Godtschalk
- verdedigingswerken en batterijen door de Duitsers in W.O.I en W.O. II, o.m. batterij Hundenburg
- een paardenrenbaan en stallingen aan de Fortstraat
- bouw stedelijk sport- en speelplein "Zon en Zee"
- e.a. zoals uitbreiding van het visserijdok

Het klinkt eigenaardig, maar bij ons weten is nooit een van de honderden skeletten aldaar bloot gelegd.

ICONOGRAFIE

1. Fuite des Anglais devant Ostende, apprenez que les Républicains savent toujours vaincre. Ets door MAXELLE, in het Frans pamflet : "Fuite des Anglais devant Ostende". Ets door MAXELLE en LABROUSSE.
Zonder datum. Afm. 0,12 x 0,15 m.

2. Schilderij door Fr. MUSIN, op doek "Ontscheping der Engelschen(1798)". Latere samenstelling naar oude gegevens.
Gedateerd 1845. Afm. 1,60 x 2,40 m.
Icon. nr. 390 (VERBOUWE). Vernield tijdens de brand van het stadhuis, mei 1940.
3. Schilderij van Fr. MUSIN, op doek "Het bombardement van de stad, op 21 juli 1798, door de Engelse vloot onder het bevel van admiraal Popham". Latere samenstelling naar oude gegevens. Bestemd voor de versiering van het nieuw kursaal in 1877.
Afm. 2,21 x 1,64 m.
Icon. nr. 302 (VERBOUWE). Vernield tijdens de brand van het stadhuis, mei 1940.
4. Schilderij van Fr. MUSIN, op doek "Het bombardement van de stad door de Engelsen in 1798". Latere samenstelling aan de hand van oude documenten.
Afm. 0,30 x 0,58 m.
Icon. nr. 392 (VERBOUWE). Hing tot 1940 in de Schepenzaal van het stadhuis van Oostende. Blijkbaar in vlammen opgegaan in mei 1940.

BIBLIOGRAFIE

J.B. MARCHAL, Historische beschrijving van de wijk Sas-Slijkens en de sluizen van Slijkens gelegen op de vaart Brugge-Oostende, Bredene, eigen beheer, 1948, blz. 27/31.

J.N. PASQUINI, Histoire de la ville d'Ostende et du Port, Société Belge de Librairie, Brussel, 1842, blz. 316/320.

Edward PEETERS, Roemrijke bladzijden uit de geschiedenis van Oostende, Uitg. G. Devresse, Antwerpen, blz. 71/82.

Valeer FOUTRY, Roemrijke bladzijden uit de geschiedenis van Oostende, De Sikkel, Antwerpen, 1938, blz 66/68.

Georges SOYER, La Drame Révolutionnaire et Napoléonien à Ostende, Imprimerie Centrale, Ostende, 1928; blz. 190/207.

Anon., Dagboek van de Franse tijd, Oostende 25 maart 1793-28 september 1802. Bewerkt door Albert G.R. DRIESSEN, eigen beheer, Oostende, 1997.

Carlos LOONTIENS, Le Fort Napoleon, Oostende, 1933, blz. 36/30.

Hugh POPHAM, A damned cunning fellow, the eventful live of Rear-Admiral Sir Home Popham, KCB, HCH, KM, FRS (1762-1820), The Old Ferry Press, Tywardreath (GB), 1991.

Richard VERBANCK, Sir Home Riggs Popham, Neptunus, 38 jg. nr. 229, juli 1992, Oostende, blz. 13/25.

Richard VERBANCK, A damned cunning fellow, De Plate, jg. 21, nr. 2, februari 1992, blz. 52/58.

Richard VERBANCK, De sluizen van Slijkens gebruikt als Duitse oorlogspropaganda, Roepsteen, nr. 98, december 1985, Ter Cuere, Bredene, blz. 4.

Raoul EECKHOUT, Zoeklicht op Bredene, Ter Cuere, Bredene, 1968, blz. 87/90

Eduard BAELS, Oostende onder het Franse bewind, Oostende, blz. 36/37.

Robert LANOYE, L'Épopée Ostendaise, Erel, Oostende, 1971, blz. 74.

De bombardering van Oostende, De Zeewacht, 23 oktober 1898.

Marcel VANHAMME en Jean DELPORTE, Ostende, d'un village des pêcheurs à la reine des Plages, Ed. Clap Copy, Brussel, 1982, blz. 76⁷

Nota : De auteurs van bovenvermeld boek zitten wat o.m. de datum van de raid betreft verkeerd, ze geven 24 april 1798 op, i.p.v. 19 mei 1798. Ook hebben ze het niet goed wanneer ze stellen : "Muscar, commandant de place, déjoua une tentative de débarquement de troupes anglaises aux écluses de Slijkens, à l'est du port" (Muscar, plaatscommandant, verijdelde een poging tot ontschepping van Engelse troepen aan de sluizen van Slijkens, ten oosten van de haven). (Waar halen ze het ?).

De batterij Hundius en de Halve Maan beschermd in Oostende

Frank PHILIPPART

Wie Oostende en fortificatie zegt, denkt aan Raversijde en fort Napoleon. Maar zelden denkt men aan de batterij Hundius die tussen het fort Napoleon en de havengeul ligt. Het betreft hier een Duitse kustbatterij van de tweede wereldoorlog, die bewapend was met 10.5 cm kanonnen. De batterij is gelegen naast het fort Napoleon en kan als schoolvoorbeeld dienen voor de opbouw van een Duitse batterij, compleet met vuurleidingspost, geschutkazematten, manschappenbunkers en -verblijven.

Op de Halve Maan, gelegen tegen de havengeul, stond een FlaK-batterij (luchtafweergeschut). Men treft hier verschillende FlaK-bunkers, bemanningsverblijven, een machinegeweerbunker en een commandopost aan. Het is dank zij haar voormalige functie als marinedepot, dat ze zo goed bewaard gebleven is, m.a.w. er werden amper bunkers afgebroken.

Kortom het zijn unieke sites die gerust naast de grote batterijen in Frankrijk kunnen staan.

Voor deze twee sites diende de Simon Stevinstichting in 1996 een klasseringsaanvraag in bij Monumenten & Landschappen omwille van zijn historische en unieke waarde.

Op 03 oktober 1997 ondertekende Vlaams minister van Cultuur, Gezin en Welzijn Luc MARTENS, het ministerieel besluit voor de bescherming van de batterij Hundius en de Halve Maan als monument.

Geschiedenis

Tijdens de eerste wereldoorlog stond er op de Halve Maan de Duitse batterij Eylau die twee 52 mm kanonnen had.

⁷ Zie R. VERBANCK, Sir Home Riggs Popham, Neptunus, nr. 229, blz. 19.

Twee decennia later werd Oostende tijdens de tweede wereldoorlog omgebouwd tot een Stützpunkt Gruppe en omvatte drie Panzer-Stützpunkten:

PzStp Stene, PzStp Oostende-Hafen en PzStp Blauwe Schleuse. Daarnaast bestond de Marineverdediging uit de marine kustbatterij Hundius en de marine kustbatterij Kursaal. De batterij MKB Hundius was de 2e batterij van het MAA 204 (Marine Artillerie Abteilung) dat onder bevel stond van de Seekommandant Pas de Calais". De batterij was mee opgenomen in de "StpGr Oostende". Een marinebatterij telde ongeveer 2 à 3 officieren 18 onderofficieren en 130 soldaten.

Op 01 februari 1943 werd op de Halve Maan de eerste "Batterij Hundius" met vier 7.5 cm kanonnen geïnstalleerd.

Vanaf 1943 werd de "Halve Maan" uitgebouwd tot het Hoofdkwartier van Panzer Stützpunkt Hafen. Tegelijk werd hier een batterij licht luchtdoelgeschut geïnstalleerd, bemand door een Zug (peloton). Deze was uitgerust met drie lichte luchtdoelkanonnen van (vermoedelijk) 2 cm en tweemaal 4 cm FlaK.

De "Batterij Hundius" werd op 01 juli 1943 verplaatst naar zijn huidige plaats en kreeg vier 10.5 cm kanonnen op een open bedding die in een halve cirkel rond de vuurleidingspost stonden. De batterij werd volgens de plannen van 1942 gebouwd. Op 04 mei 1944 werd er voor elk van de vier kanonnen een geschutskazemat van het type 671 gebouwd. Dit gebeurde in het kader van het Schartenbauprogram wat een overbunkering van geschut op open beddingen inhield. Twee voormalige beddingen kan men nu nog terugvinden. Verder treft men hier nog diverse munitie- en manschappenbunkers aan alsook een bakstenen loopgraaf en een klein gangenstelsel.

De batterij beschikte tevens nog over een 15 cm kanon voor lichtschoten, in een kazemat die jaren geleden afgebroken werd.

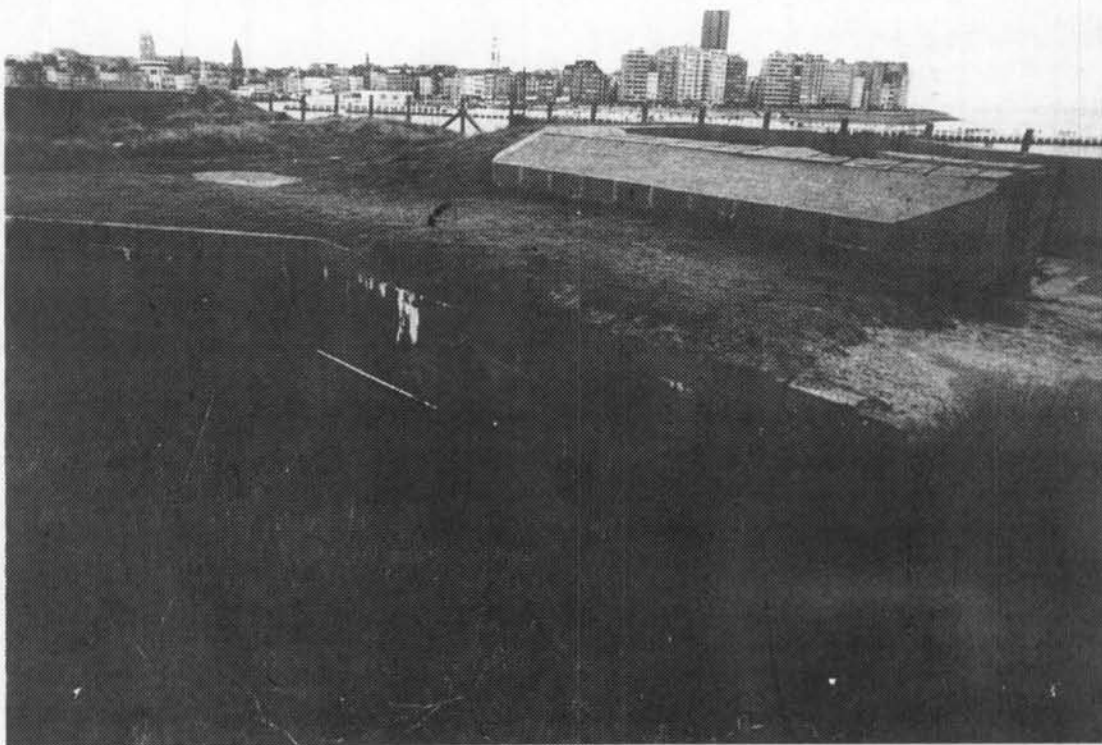
Huidige toestand

Momenteel zijn de twee gebieden verkommerd en deels verzand. De betrachting is nu de batterij Hundius en de Halve Maan terug te renoveren. In eerste instantie dienen de sites opgekuist te worden, ten tweede dienen de kazematten hun originele uitzicht terug te krijgen. Er wordt ook gewag gemaakt om de batterij Hundius op de nemen in het project Fort Napoleon. Een pluspunt voor de batterij Hundius is het feit dat een aantal bakstenen gebouwen gebruikt worden door de Marine Kadetten zodat deze niet verder aftakelen.

De Simon Stevinstichting is een vereniging die zich bezig houdt met de studie van oude, buiten gebruik gestelde, militaire bouwwerken. Dit doel resulteert in een uitgebreid archief, studiebezoeken, voorstellen tot klassering en advies bij restauraties.

Algemeen beeld van de batterij Hundius. Men ziet op de voorgrond drie van de vier geschutskazematten. Daar achter staat de vuurleidingspost.

De L410A, peletonscommandopost met een geschutsplatform voor een 4 cm FlaK

ONVINDBARE OOSTENDSE ZICHTEN

door Omer VILAIN

Na vele jaren opzoekingswerk zijn wij zeker tot de bevinding gekomen dat er zeker 35.000 à 40.000 prentkaarten over Oostende gemaakt werden. Dit in 100 jaar tijd. Bij dit grote aantal nemen we zeker de toeristische prentkaarten, de vele gelegenheidskaarten (stoeten, processies, kavalkades, feesten, wedstrijden, enz.) en ook publiciteitskaarten uitgegeven door allerlei industrieën en handelszaken.

Niettegenstaande dit grote aantal zijn er toch veel gebouwen, straten en gebeurtenissen die nooit door een fotograaf of een prentkaartenuitgever gedrukt werden.

Om op vele vragen van sommige verzamelaars te antwoorden hebben wij een lijstje van de voornaamste gebouwen opgesteld over dewelke wij tot op heden geen enkel fotografisch document of prentkaart konden vinden.

	Prentkaart	Mogelijke foto
Stadhuis (binnenzijde) voor mei 1940	X	X
Koninklijke schouwburg (binnenzijde)	X	X
St Pieterskerk (buitenzijde vòòr brand 1897)	X	X
St Pieterskerk (binnenkant vòòr brand 1897)	X	X
O.L. Vr. Kerk Hazegras (binnenkant)	X	X
Sint-Janshospitaal (voorgevel)	X	-
Sint-Janshospitaal (kapel en binnenzijde)	X	X
Oud station (binnenzijde)	X	X
Goederenstation (vòòr 1950)	X	-
Koninklijk Chalet (binnenzicht)	X	X
Koninklijk Lyceum (voorgevel)	X	-
Koninklijk Lyceum (binnenzicht)	X	X
Gotschalck-Instituut (binnenzicht)	X	X
Sint-Janskerk (binnenzicht)	X	X
Bioskopen (allemaal)	X	-
Velodroom	X	-
Sted. Visserijschool John Bauwens (buitenzicht)	X	X
Sted. Visserijschool John Bauwens (binnenzicht)	X	X
Zeevaartschool (binnenzicht)	-	X
Hendrik Serruysziekenhuis (buitenzicht)	X	-
Hendrik Serruysziekenhuis (binnenzicht)	X	X
H. Hartziekenhuis (huidig) (buitenzicht)	X	-
H. Hartziekenhuis (huidig) (binnenzicht)	X	X
Postgebouw (arch. Eysselinck) (binnenzicht)	X	-
Stadhuis (huidig) (binnenzijde)	X	X
Sint-Sebastiaansgilde (binnenzijde)	X	X

(X) beduidt geen foto of prentkaart

(-) wel bekende foto's of prentkaarten

Wie weet kunnen enkele van onze Plate-leden ons niet nadere inlichtingen bezorgen die door vele verzamelaars en zoekers naar waarde zal geschat worden.

DE OOSTENDSE ONDERGROND TRILDE !

Zowat 125 jaar geleden, om precies te zijn, in augustus 1873; werden de sluisdeuren aangebracht aan de sluis van de nieuwe "cal sèche" (droogdok) van de "Génie Maritime" (Scheepsbouwdienst) van de Staatsmarine op de oosteroever van de Oostendse haven.

In het raam van de uitvoering van het "Masterplan" voor de haven van Oostende werd het Zeewezendok omgevormd tot een insteeddok voor ro-ro vrachtschepen en werden de werkhuizen van de R.M.T. (voormalig van het Zeewezen) opgedoekt om ten "gepaste tijde" gesloopt te worden.

Met de omvorming tot insteeddok (met grotere diepte) moest de 125 jaar oude sluis verdwijnen. Op 23 oktober 1997 werden de sluisdeuren (niet meer de oorspronkelijke !) verwijderd en werd een begin gemaakt met de sloop van de sluis. In februari 1998 werden de ondergrondse fundaties gedynamiteerd. De schokgolven verwekt door deze ondergrondse ontploffingen waren voelbaar tot voorbij het Leopoldpark, en zeker in het "Kanonhotel" !

Meer over de geschiedenis van het Zeewezendok in een volgend nummer van ons tijdschrift.

Ferdinand GEVAERT

AANKONDIGING

1. Driejaarlijkse "Etienne Sabbe prijs voor Geschiedenis"

In 1998 wordt de driejaarlijkse prijs ten belope van 100.000,-Fr toegekend en is bestemd voor het bekronen van een al dan niet gepubliceerd (niet vòòr 01.06.95) werk over algemene, regionale of lokale geschiedenis, zonder chronologische of thematische beperking, doch met uitsluiting van literatuur- en kunstgeschiedenis.

2. Prijs voor Geschiedenis van de v.z.w. Stichting Etienne Sabbe geschonken door de Kortrijkse Verzekering groep AXA :

Deze prijs ten belope van 50.000,-Fr is voorbehouden voor studies geschreven door onderzoekers die geen houder zijn van het diploma van licentiaat of doctor in de Geschiedenis.

Het reglement is ter inzage bij de secretaris of aan de museumbalie.

Nadere inlichtingen schriftelijk op te vragen bij : Paul Thurman, secretaris van de jury, p.a. K.U. Leuven Campus Kortrijk - KULAK, Etienne Sabbelaan 53, 8500 Kortrijk.

DE NAOORLOGSE ZEEDIJK VAN OOSTENDE

Het Kursaal in opbouw

Het Kursaal in volle pracht (zonder de lelijke "hoed")

EEN BIBLIOGRAFIE VAN EDWARD VLIETINCK, JURIST EN HISTORICUS

door Emile SMISSAERT

Graag vooraf enkele bedenkingen, geuit in persoonlijke naam, niet provocerend bedoeld maar waarmee ik meen en hoop de geleerde en persoon E. VLIETINCK in onze herinnering, anno 1998, herop te roepen en naar verdienste de plaats te geven die hem toekomt.

Edward VLIETINCK is door en voor het grote publiek een vergeten figuur, want zij die hem bij leven kenden, behoren zelf niet meer tot de levenden. En het kan ook niet anders : VLIETINCK overleed te Berchem-Antwerpen in 1937 en wij zijn in 1998, zestig jaar later. Een vergeten figuur, ja en neen. Want gelukkig houdt tenminste een straatnaam te zijner ere en gedachtenis te Oostende de herinnering wakker aan een, ik citeer uit zijn necrologie verschenen in het "Rechtkundig Weekblad" : "(...) een goed mensch en een voorbeeldig werker, (...) een zeer verdienstelijk geleerde, (...) in de Vlaamsche (en Antwerpsche) rechtswereld een zeer vooraanstaand figuur, (...) niettegenstaande zijn al te grote bescheidenheid". Gelukkig hebben heelwat mensen-van-alhier geijverd voor deze straatnaam en, hoera, zij vonden gehoor bij de bevoegde autoriteiten. Want, bij kenners, is zijn historisch meesterwerk niet in de vergetelheid gesukkeld en ik wijs op : "Het oude Oostende en zijne driejarige Belegering" uit 1897, 101 jaar (!) oud. De heruitgave door het V.V.F. afd. Oostende, uit 1975 heeft op gelukkige wijze bijgedragen tot het in stand houden en het op ruime schaal verspreiden van één der allereerste wetenschappelijke studies over een aspect van de geschiedenis van Oostende. Schaars in aantal, gewis, want ware het toenmalig stadsarchief in 1940 niet in de oorlogsvlammen opgegaan, dan (...). En vul zelf maar naar believen in.

Aldus kreeg VLIETINCKs "Oude Oostende (etc.)" nog een dimensie bij : naast een gedegen studiewerk met eigen kwaliteiten werd het zelf ook een bron voor deze periode ! En wij mogen ons in de handen wrijven, dat de immer bedrijvige geleerde, Edward VLIETINCK, steeds Oostende en haar geschiedenis warm in het hart is blijven dragen en instond voor de uitgave van "Le cartulaire d'Ostende", opgenomen in het "Bulletin" van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis te Brussel. Een referentie van en voor degelijkheid !

Niettemin, Edward VLIETINCK is en blijft, vermoed ik, een vergeten figuur. Man én werk van verdienste, in zijn tijd, dat wel. Maar toch. Kijk, de heer Raf SEYS heeft opmerkelijk werk en inspanningen geleverd door de publicatie van zijn biografische schets-in-brochurevorm over Edward VLIETINCK.

In 1972, inmiddels ook al 26 jaar geleden... Zonder het expliciet te vermelden, heeft SEYS gebruik gemaakt van de hieronder vermelde en overgenomen "Lijst der schriften van M. Vlietinck", mijn inziens door de gevierde zelf samengesteld of minstens nagezien, en afgedrukt in het "Rechtkundig Weekblad" d.d. 3 februari 1935, kol. 684-687, ter gelegenheid van de zeventigste verjaardag van Edward VLIETINCK. De slotwens van Raf SEYS om een gedetailleerde lijst van Vlietincks werken en artikels te zien samengesteld worden door een vorser, zal verwacht ondergetekende, nimmer tot stand komen : de tijdsomstandigheden zijn hiervoor niet (meer) gunstig, er is al zoveel tijd overheen gegaan en, dat is mijn persoonlijk visie, VLIETINCK weegt nu niet meer zwaar genoeg door om zelf onderwerp te worden van een diepgaande en uitgebreide studie, met een nauwkeurig nagaan en volgen in zijn levensloop, met het aanleggen van een gedetailleerde lijst van zijn werken en artikels....

En toch, gelet op de m.i. blijvende en grote verdiensten van VLIETINCK voor de studie van de Belgische kustgeschiedenis en geschiedenis van Oostende : het is zinvol en een vorm van eerbetoon

aan de nijvere geleerde om al zijn verdiensten op te sommen, voor het eerst hier in de kolommen van het tijdschrift "De Plate" overgenomen uit voornoemd "Rechtskundig Weekblad".

LIJST DER SCHRIFTEN VAN E. VLIETINCK

A. VLAAMSE WERKEN

1884. Geschiedkundige schets der O.L. Vrouwkapel te Breedene.
1889. Eene bladzijde uit de Geschiedenis der Stad Nieuwpoort
1889. Walravensyde, een gewezen visschersdorp op de Vlaamse Kust.
1897. Het oude Oostende en zijn driejarige Belegering.
1910. Rechtstoestand der vrouw. Voorlezing op het Rechtskundig Congres te Antwerpen.
1913. Scheidsrechterlijke beweging. Voorlezing op hetzelfde Congres te Gent.
Verhandeling der Katholieke Vlaamse Hoogeschooluitbreiding.
1913. Wereldpolitiek : Recht en Macht ?
1920. Statengemeenschap.
1922. Wat is de Wijsbegeerte der Geschiedenis ?
In het Maandblad *Biekorf* (Brugge) :
Jaargang 1891 : De Lollaarden.
Jaargang 1893 : Westvlaamsche Oordnamenkunde.
Jaargang 1934 : Uitwijking van plaatsnamen in Middeleeusch Vlaanderen.
1899. Welken invloed hebben sedert het einde der XVIde eeuw de Zuidnederlanders op den bloei van het Noorden geoeffend en omgekeerd ? Voorgedragen op het XXVe Nederlandsch Congres te Gent, Taal- en Letterkundig Congres, te Gent, 1899.
In *Dietsche Warande en Belfort* :
Jaargang 1910 : Conscience en de Politiek.
In *Ons Volk Ontwaakt* :
Jaargang 1911 : Het Marokaansch vraagpunt in eene nootschelp.
Het Perzisch vraagpunt.
Italië, Tripoli, Turkije.
De Staatkundige partijen in Duitschland.
In het Weekblad *Concerdia* (Antwerpen), 1903-1904. Reeks geschiedkundige artikels over economische onderwerpen.
In het *Gedenboek der Vlaamsche Conferentie van Antwerpen* (1885-1910). Het Bier bij ons voorgeslacht.
In *Vrede door Recht* ('sGravenhage), afl. Januari 1914. Toenadering tusschen Nederland en België.
In *De Gids op maatschappelijk gebied* : jaargang 1927 (April, Mei, Juni). De nieuwe organieke wet op de Werkrechersraden.
1927. De Kust (in samenwerking met M. W. Conrad, J. Vercouillie, Stan Leurs en A. Wauters. Uitg. De Sikkel).
In het *Handelsblad* : 10 Maart 1904 : Antwerpen en Werpland (over de oorsprong der benaming Antwerpen).
Juli 1930 : Eene bladzijde uit de Geschiedenis van onzen nationalen naam. Wie heeft hem eerst ambtelijk gebruikt.
Nog over België's naam.
Juli 1930 : De rol der humanisten. Een paar mededingers.
In *Gazet van Antwerpen* : Juli 1930. De eeuwen-oude Belgische Leeuw. Hoe oud is hij ?
In *Rechtskundig Tijdschrift* :
Jaargang 1908 : Bevoegdheid in zake van kostgeld.
" 1910 : Romeinsch-Hollandsch Recht.

- " 1913 : Bevoegdheid der Werkrechterraden.
- " 1913 : Oorlog en Arbitrage.
- " 1925 : Hugo de Groot.
- " 1930 : Het raadplegend of préjudicieel beroep in ons oud recht.
- " 1933 : Het rechtsbewustzijn als bron van het recht.

In het *Rechtskundig Weekblad* :

22 Mei 1932 : Buitgenwone of "bovenmatige" rechtbanken.

Januari 1932 : Eene leemte in onze Rechtstaal.

Artikels verschenen in het weekblad *Hooger Leven* :

1 juni 1930 : Guido Gezelle. Persoonlijke herinneringen.

Jaargang 1933 : Naar den Ondergang der Vaderlanden ?

Vrijhandel en Vrede

Het economisch Nationalisme in beschuldiging gesteld.

De Dageraad eener nieuwe Volkshuishoudkunde.

Jaargang 1934 : Nationale Karakters en Politiek.

Ideën in het Verre Oosten.

De zielkunde van het Veiligheidsvraagstuk.

Praatje met den Onbekenden Soldaat.

Brief aan de Redactie

B. FRANSICHE WERKEN

1910. Le Cartulaire d'Ostende.

Académie royale de Belgique.

Bulletin de la Commission royale.

1901. L'Histoire

Documents inédits.

Académie royale de Belgique. - commission de la *Biographie Nationale*

Jacques Oliviers, pensionnaire d'Ostende (1524-1590) 16e boekdeel.

Jean Turpin, bourgmestre de Nieuport (+ 1506) 1933, 24e boekdeel.

In *Revue de Droit international et de Législation comparée*:

Traité d'Arbitrage Anglo-Américain.

Rapprochement Neerland-Belge.

L'Action des puissances durant la crise Balkanique.

In *Magasin Littéraire* 1892. La Politique sociale en Angleterre.

In de *Revue Générale* 1892-1894-1898 :

La position sociale des catholiques en Angleterre.

Impérialisme Britannique.

La Chambre Haute Anglaise et son rôle constitutionnel.

In *Revue néo-Scolastique* 1923. La Philosophie de l'Histoire.

In *Courrier de Bruxelles* 1890. L'Encyclique jugée en Angleterre

1927. Le Problème de la Paix. Illusions de Réalités. La Lutte pour l'existence nationale.

In *Jurisprudence de Louage d'Ouvrage* 1930. blz. 65 : Contrat de louage de services. Courte prescription. Article 22775 ou 2277 du code civil ?

1925. Le journaliste possède-t-il un droit intellectuel à son pseudonyme ? - Verslag voordragen op het XIIIe Congres der Belgische Drukkers, Oostende-Blankenberghe, Mei 1925.

In *Le Jeune Barreau*. La Loi du moindre effort en Droit public et international. 15 Maart 1926.

Dagblad *La Presse*. 1905-1914. Over buitenlandsche politiek geteekend "Rürer". 3.540 artikels.

Dagblad *La Métropole*, zelfde rubriek geteekend "Spectator" 1919 tot 1925. 2.500 artikels.

OOSTENDE TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG (52)

door Aimé SMISSAERT (+)

Onze kapitein had ongelukkigelijk zonder den waard (hier de duitsche kanonnen) gerekend !

Er zijn personen die beweren dat de bemanning dronken was. Moesten duischers zulks zeggen, wij zouden 't verstaan, maar Oostendenaars, nee dat kunnen wij niet aannemen ! Hoe kan iemand immers een oogenblik denken dat gansche eene bemanning, wetend welke gevaarvolle wateren het schip dat haar aan boord heeft, doorkruisen moet, zich bedrinke ? Neen, neen ! Wij hechten veel meer geloof aan de ons gegeven uitlegging der jacht op het scheepken door eenen duitschen onderzeeër gemaakt en zulks des te meer daar personen van ondervinding ons verklaard hebben dat een mispunt van 1/8 eener streep van het kompas voldoende is om een vaartuig, dat voor Nieupoort komen moest, in 't zicht onze haven de doen komen - en is zulke lichte misslag niet mogelijk wanneer meen door een vijand, als een onderzeeër is, wordt nagezet ?

* * *

Ziehier prijzen van eenige levensmiddelen en koopwaren : (1)

Konijnen, (er zijn er niet veel)	2,60 tot 3,00 f.
Koffij	3, 3,20, 3,50, 3,70 f. de kilo
Eieren	0,15 en 0,16 f. het stuk
Suiker (cassonade)	0,85 en 1,00 f. de kilo
Witte gecristalleerde suiker	0,86, 0,90 en 1,00 f. de kilo
Terwemeel (ongezift)	0,42 tot 0,45 f. de kilo
Soda	0,15 f. de kilo
Bruine zeep	0,80 f. de kilo
Witte zeep (Sunlight)	0,80 het pak van 4 stuk
Chicorrei	0,40 f. het pak
Rollmops	0,20 f. het pak
Stokvisch	0,90 f. de halve
Witte boonen	1,20 f. de kilo
Peper	0,25 f. de ons
Vijgen	0,35 f. het 1/4 kilo
Gesuikerde pruimen	0,90 f. de kilo
"Petit beurre" (koekjes)	0,75 f. het 1/4 kilo
Peeresiroop	0,70 f. de 1/2 de kilo
Pruimesiroop	0,70 f. de 1/2 kilo
Chocolade	1,85 tot 2,00 f. het pak
Gesmolten ossevet	1,30 f. de kilo
Ongesmolten ossevet	1,10 f. de kilo
Ingelegde tomaten	0,25 f. het klein doosje
Ingelegde spinagie	0,30 f. het klein doosje
Zoetekoeke	2,40 f. de kilo
Aardappelen	10 f. de 100 kilos
Kaas	3,25 f. de kilo
Kaas (Brie)	4,00 f. de kilo

(1) Deze prijzen verschillen soms eenige centiemmen, volgens de winkels.

Kas (Gruyère)	4,50 f. de kilo
Confiture van abrikozen	0,85 f. de doos
Margarineboter	1,25 f de 1/2 kilo
Solferstekskens	0,20 en 0,25 f. het pak+
Bougies	1,75 f. het pak van 8
Macaroni	0,90 f. de 1/2 kilo
Gerookte haring	0,25 f. het stuk
Pekelharing	0,15 f. het stuk
Patatebloem	0,45 f. de 1/2 kilo
Beste brandolie	1,80 f. de kilo
Vogelzaad	0,60 f. de 1/2 kilo
Wijnazijn	0,40 f. de liter
Bierazijn	0,20 f. de liter
Rijst	1,10 f. de kilo
Sterretjes (voor in de soep)	1,50 f. de kilo
Maïzena	0,50 f. het pakje en 0,45 f. het 1/4 kilo
Haverbloem	0,60 f. het pakje
Zout	0,20 f. de kilo
Rozijnen	0,85 f. de 1/2 kilo
Beste pruimen	1,50 f. de 1/2 kilo
Broodsuiker	0,53 f. de 1/2 kilo
Korinthen	0,65 f. de 1/2 kilo
Vaniljesuiker	0,10 f. het pak
Suikerkandijfs	1,00 f. de kilo
Erwten	0,50 tot 0,65 f. de kilo
Tapioca	1,00 f. de kilo

Verscheidene der koopwaren en levensmiddelen, hiervoren aangeduid, zijn overal niet te verkrijgen. De toestand is nochtans zeer verbeterd sedert ieder week het scheepken van schipper WYNTHEIN, van Scheepsdaele, alhier met allerhande koopwaren toekomt.

Vrijdag 5 Maart. -

HONDERD TWEEENVEERTIGSTE DAG DER BEZETTING

De Duitschers begonnen heden met de afbraak van de villa van M; DE NEUTER, Fortstraat, op den Vuurtorenwijk. Zooals men weet is Mijnheer DE NEUTER, medeëigenaar der peerdeboxen deze wijk en opsteller aan een wel gekend Belgisch sportblad.

Iedereen kent het koffijhuis Falstaff op de Groote Markt, in vreedstijd uitgebaat door een Engelschman M. JACOBS, en thans voor zijn rekening opengehouden door M; Alfred MONTEVILLE. Spijt het verscheidene malen herhaald verbod sterke dranken te verkoopen, konden de verbruikers aldaar naar hertelust whisky, portocognac, brandy and soda, en alle slach van cocktails en andere Amerikaanse dranken bekomen; handelaars, nijveraars, tegenwoordige en toekomstige gemeenteraadsleden kon men daar bijzonderlijk tegen het vallen van den avond ontmoeten, en niet zelden gebeurde het dat duische officieren er op hun gemak een angostura (sterk gealcoholiseerde engelsche drank), een gingerale of een ander drankje van den britschen doodsvijand kwamen drinken. Zulks gebeurde nog gister.... Eilaas, de officier die zoo smakelijk zijn glas angostura uitdronk moet van het ras der Judassen zijn, want deze morgen traden duitsche soldaten met een officier het koffijhuis binnen, sloegen al de flesschen likeuren en sterke dranken

aan en passen M. MONTEVILLE eene boete van 500 markt toe ⁽²⁾ - omdat zegden zij, hij daags te voren eenen duitschen officier een glas angostura had geschonken.

Aimé SMISSAERT (1876-1926), samen met zijn vrouw Marie HOUVENAGHEI (1875-1972), staande in de winkelruimte van het vroegere gebouw (winkel + drukkerij waar de "Duingalm" gemaakt werd) dat ca. 1930-1931 afgebroken is en herbouwd door architect PIL; vóór- en achterhuis werden door twee verschillende aannemers neergezet

Een onzer vrienden ontmoette te Brussel een andere Oostendenaar die van Holland terugkeerde en daar Eugeen DESWAEF had ontmoet. Men zal zich herinneren dat Eugeen DESWAEF, de bekende smid der Sint Pietersstraat op 30 December 11. gevangelijk van Oostende werd weggebracht, omdat hij zonder toelating verscheidene malen naar Holland was gegaan. Eugeen DESWAEF was in Duitschland gehecht aan den dienst van het Rood Kruis : gebruik makend van eene uitwisseling van gewonden, ontsnapte hij en gelukte erin op Hollandschen grond te geraken. DESWAEF boft niet met den kost in Duitschland : 's noens gekookte dikke patatenschillen, s' avonds een soort van bloempap, meer aan stijfbloem dan aan wat anders gelijkend ! Als de gevangenen gehecht aan den dienst van het Rood Kruis zulke goede kost krijgen, wat schiet er dan over voor de andere gevangenen ?

We lezen in de duitsche gazetten : Duitsch Hoofdkwartier, 4 Maart. Een fransche stoomboot met munitie, die voor Nieupoort was en, tengevolge van eene vergissing der dronken bemanning, Oostende kwam binnengevaren, werd beschoten en tot zinken gebracht. De gewonde bemanning werd gered.

(2) De boet werd later verminderd op eenige marken.

OPENINGSDATA HEEMMUSEUM IN 1998

- elke zaterdag
- van 21 mei t/m 24 mei
- van 13 juni t/m 13 september (gesloten elke dinsdag)
- van 31 oktober t/m 08 november (gesloten 01 en 3 november)
- van 19 december t/m 03 januari 1999 (gesloten 22, 25, 29 december en 01 januari 1999)

telkens van 10u tot 12u en van
14u tot 17u

BON **COCK**
CAMERA
SERVICE

Jozef II straat 44
Hoek Christinastraat
8400 Oostende

B. & C. Nuytten N.V.

UITVAARTVERZORGING - FUNERARIUM

HET UITVAARTKONTRAKT IS
DE ABSOLUTE **ZEKERHEID** DAT UW
BEGRAFENIS OF CREMATIE ZAL UITGEVOERD
WORDEN VOLGENS **UW WENSEN** EN DAT
UW FAMILIE ACHTERAF **GEEN FINANCIËLE**
BESLONNINGEN HEEFT.

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059 - 80 15 53
fax. 059 - 80 92 39